

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Kutnie z dnia 26 czerwca 2015 roku w sprawie II K 106/15 W. P. został uznany winnym tego, że w dniu 20 grudnia 2014 roku około godziny 16.15 w miejscowości P. gm. B. znajdując się w stanie nietrzeźwości (wyniki 0.80 mg/l i 0,87 mg/l w wydychanym powietrzu) prowadził samochód osobowy marki M. (...) o numerze rej. (...) w ruchu lądowym oraz, że w dniu 20 grudnia 2014 roku w miejscowości P. gm. B. umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym określone w art. 19 ust 2 pkt 3 ustawy Prawo o ruchu drogowym, w ten sposób, że znajdując się w stanie nietrzeźwości kierował samochodem osobowym marki M. (...) o numerze rej. (...) i nie obserwował drogi z należytą uwagą oraz nie utrzymywał odstępów. Niezbędnego do uniknięcia zderzenia z poprzedzającym go samochodem marki F. (...) o numerze rej. (...) i uderzył w tył tego samochodu w następstwie czego pojazd ten przemieścił się na przeciwny pas drogi uderzając w barierę energochłonną, a następnie zderzył się z poruszającym się prawidłowo samochodem ciężarowym marki M. o numerze rej. (...) kierowanym przez R. K. i ponownie uderzył w barierę energochłonną wskutek czego kierujący pojazdem F. (...) M. J. oraz pasażer tego pojazdu B. K. doznali obrażeń ciała skutkujących śmiercią na miejscu zdarzenia. Za pierwszy z czynów wyczerpujący dyspozycję art. 178a§1 k.k. sąd wymierzył karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, za drugi zaś wyczerpujący dyspozycję art. 177§1 k.k. w zw. z art. 178§1 k.k. karę 6 lat pozbawienia wolności. Za zbiegające się przestępstwa orzeczono karę łączną 6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Na poczet orzeczonej kary łącznej zaliczono oskarżonemu okres tymczasowego aresztowania. Od dnia 20 grudnia 2014 roku.

Na podstawie art. 42§2 k.k. w zw. z art. 43§1 k.k. w zw. z art. 4§1 k.k. orzeczono w stosunku do oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 8 lat. Na poczet orzeczonego środka zaliczono okres zatrzymania prawa jazdy od dnia 20 grudnia 2014 roku. Na podstawie art. 46§1 k.k. w zw. z art. 4§1 k.k. orzeczono w stosunku do oskarżonego W. P. obowiązek zapłaty na rzecz pokrzywdzonych B. J. i J. J. kwoty po 15.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Z kolei na podstawie art. 46§2 k.k. w zw. z art. 4§1 k.k. orzeczono w stosunku do oskarżonego W. P. obowiązek zapłaty na rzecz pokrzywdzonych D. K. i L. K. kwoty po 15.000 złotych tytułem nawiązki.

Apelację od tego wyroku wniosła Prokuratura Rejonowa w Kutnie w części dotyczącej kary na niekorzyść oskarżonego. Na podstawie art. 427§1 i 2 kpk w zw. z art. 438 pkt 1 kpk skarżący zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego to jest: I art. 42§3 k.k. polegającą na nie zastosowaniu tego przepisu i w konsekwencji nie orzeczenie wobec oskarżonego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze i orzeczeniu przez sąd środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 8 lat na podstawie art. 42§2 k.k. w zw. z art. 43§1 k.k. w zw. z art. 4§1 k.k.

II na podstawie art. 427§1 i 2 kpk oraz art. 438 pkt 1 kpk wyrokowi temu zarzucono obrazę przepisów prawa materialnego to jest art. 46§2 k.k. w brzmieniu ustawy obowiązującej przed dniem wejścia w życie ustawy z 20 lutego 2015 roku poprzez jego zastosowanie i orzeczenie nawiązki na rzecz pokrzywdzonych D. K. i L. K. w kwocie po 15.000 złotych w sytuacji gdy artykuł 46§2 k.k. pozwala na orzeczenie nawiązki wyłącznie na rzecz pokrzywdzonych, o których mowa w art. 49 kpk,

III na podstawie art. 427§1 i 2 kpk oraz art. 438 pkt 4 kpk zarzucono wyrokowi rażąco niewspółmierność kary w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości czynu oraz winy i orzeczenie zbyt niskiej kary pozbawienia wolności mimo braku podstaw do tak łagodnego wymiaru kary zasadniczej,

IV na podstawie art. 427 §1 kpk, art. 437 §1 i 2 kpk i art. 456 kpk skarżący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez orzeczenie kary łącznej 8 lat pozbawienia wolności i orzeczenie na podstawie art. 42§3 k.k. zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze oraz uchylenie orzeczenia w części dotyczącej nałożenia obowiązku zapłaty nawiązki na rzecz pokrzywdzonych.

Drugą apelację sformułował pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych J. i B. J. w zakresie punktu 5 i 6 wyroku. Zarzucił rozstrzygnięciu na podstawie art. 438 pkt 1 kpk obrazę przepisów prawa materialnego poprzez niewłaściwe jego zastosowanie i orzeczenie w stosunku do oskarżonego obowiązku zapłaty na rzecz pokrzywdzonych B. i J. J. kwot po 15.000 złotych z tytułu zadośćuczynienia w sytuacji gdy pokrzywdzeni wnioskowali o przyznanie nawiązki. Drugi zarzut dotyczył obrazę przepisów prawa materialnego art. 63§2 k.k. w zw. z art. 43§2 k.k. poprzez zaliczenie na poczet orzeczonego środka karnego okresu zatrzymania prawa jazdy od dnia 20 grudnia 2014 roku w sytuacji gdy w pkt 3 wyroku zaliczono oskarżonemu na poczet łącznej kary pozbawienia wolności okres tymczasowego aresztowania od dnia 20 grudnia 2014 roku i co za tym idzie winien znaleźć zastosowanie art. 43§2a k.k. zgodnie, z którym okres na który orzeczono zakazy nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności. W konsekwencji skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez orzeczenie obowiązku zapłaty na rzecz pokrzywdzonych kwoty po 15.000 złotych tytułem nawiązki oraz nie zaliczanie na poczet orzeczonego środka karnego okresu zatrzymania prawa jazdy od dnia 20 grudnia 2014 roku.

Sąd Okręgowy uważał co następuje: apelacja Prokuratury Rejonowej w Kutnie okazała się w pełni zasadna. Sąd ustosunkuje się do kolejno postawionych w środku odwoławczym zarzutów. Odnośnie obrazę prawa materialnego to polega ona na wadliwym zastosowaniu lub niezastosowaniu w orzeczeniu opartym na prawidłowych ustaleniach faktycznych przepisów, do których bezwzględniego respektowania sąd był zobowiązany. I taka sytuacja zaistniała w przedmiotowej sprawie. Oskarżony został uznany między innymi winnym popełnienia przestępstwa w dniu 20 grudnia 2014 roku wyczerpującego dyspozycję art. 177§2 k.k. i art. 178§1 k.k. Na podstawie art. 42§2 k.k. w zw. z art. 43§1 k.k. w zw. z art. 4§1 k.k. orzeczono środek karny w postaci prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres lat 8. Od dnia 1 lipca 2010 roku obowiązuje przepis – art. 42§3 k.k. nakładający na sąd obowiązek orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze między innymi w sytuacji jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177§2 k.k. był w stanie nietrzeźwości, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami. Zmiana tego przepisu nastąpiła w dniu 18 maja 2015 roku poszerzyła katalog wypadków, w których sąd obligatoryjnie orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze. Nie wyeliminowała jednak poprzednio obowiązujących enumeratywnie wymienionych przypadków. Zastąpiła sformułowanie „na zawsze” określeniem „dożywotnio”. Tym samym sąd rozpoznający sprawę miał do czynienia z dwoma stanami prawnymi, w chwili orzekania w myśl reguły wyrażonej w art. 4§1 k.k. Żaden z nich nie pozwalał na orzeczenie środka karnego na czas krótszy chyba, że zachodził wyjątkowy wypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami. Sąd meriti nie powołał w wyroku tej podstawy prawnej dotyczącej sytuacji oskarżonego, czyli spowodowania wypadku ze skutkiem śmiertelnym gdy prowadzący pojazd znajduje się w stanie nietrzeźwości. W takiej sytuacji zastosowanie ma art. 42§3 k.k. Jeśli jednak uważał, że zachodzi sytuacja wyjątkowa uzasadniona szczególnymi okolicznościami to winien w tej sytuacji swoje stanowisko uzasadnić w aspekcie wyjątkowej sytuacji. Zdaniem sądu rejonowego orzeczenie zakazu dożywotniego pociągałoby dla oskarżonego zbyt daleko idące skutki, utrudniałoby znalezienie zatrudnienia i utrzymanie rodziny oraz zapłatę świadczeń, do których uiszczenia został zobowiązany. Z tym poglądem zgodzić się nie można. Oskarżony z zawodu jest piłarzem, dojeżdżał do pracy 20 km. Orzeczony zakaz na pewno utrudni, po opuszczeniu jednostki penitencjarnej, prowadzenie działalności gospodarczej, ale środki karne orzekane są w określonym celach a mianowicie bierze się pod uwagę cele wychowawcze i zapobiegawcze. Ustawodawca skonstruował art. 42 §3 k.k. w ten sposób, że zasadą jest orzekanie zakazu prowadzenia pojazdów na zawsze, natomiast odstępstwo od tej reguły ma charakter wyjątkowy. W tej sytuacji nie zachodzi wyjątkowy wypadek, sam fakt, że orzeczony zakaz utrudni oskarżonemu prowadzenie działalności gospodarczej do takich wypadków nie należy. W ten sposób orzeczony środek karny nie spełnia swojej roli wychowawczej i zapobiegawczej wymaganej przez art. 53§1 k.k. dotyczący zasad wymiaru kary i środków karnych. Dlatego sąd II instancji nie znalazł podstaw do tak wyjątkowego potraktowania oskarżonego.

Odnośnie II zarzutu wskazanego w środku odwoławczym odnośnie orzeczenia nawiązki na rzecz członków rodziny zmarłego w wypadku B. D. K. i L. K. to zgodzić się trzeba z autorem, że wydanie takiego rozstrzygnięcia stanowiło naruszenie prawa materialnego. Zgodnie z obowiązującymi w chwili wyrokowania przepisami nawiązka mogła być orzeczona wyłącznie na rzecz pokrzywdzonego. Taki pogląd prezentowano wielokrotnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego: w wyroku z dnia 1 października 2010 roku w sprawie sygn. akt 46/10 opublikowanym LEX 653734,

w wyroku z dnia 30 stycznia 2014 roku w sprawie III KK 349/15 opublikowanym LEX 1427411. Przepis ten uległ zmianie i od dnia 1 lipca 2015 roku istnieje możliwość orzeczenia nawiązki w razie śmierci pokrzywdzonego na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. Zgodnie jednak z obowiązującymi przepisami sąd ma obowiązek stosowania ustawy względniejszej dla sprawcy (art. 4§1 k.k). Dlatego też sąd okręgowy zobligowany był do zmiany wyroku poprzez uchylenie orzeczonej nawiązki. Jej orzeczenie było niedopuszczalne w myśl przepisów obowiązujących w chwili orzekania przez sąd I instancji. Oczywiście jest, że sąd II instancji nie mógł zastosować ustawy mniej korzystnej dla oskarżonego.

W tym wypadku należy wskazać ,dlaczego orzeczono uzasadnianym wyrokiem zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych „ na zawsze” a nie „dożywotnio”. Mianowicie sąd orzekający miał do czynienia z dwoma stanami prawnymi w niniejszej sprawie a sąd II instancji z trzema. Pierwszy stan prawny (dotyczący art. 42§3 k.k.) z 1 lipca 2010 roku oraz z 18 maja 2015 roku. Z kolei sąd okręgowy rozpatrywał sprawę już po wejściu w życie przepisów z 1 lipca 2015 roku regulującego odmiennie kwestie art. 46§2 k.k. czyli omawianej wcześniej nawiązki. Dla prawidłowego zastosowania art. 4§1 k.k. podstawowe znaczenie ma ustalenie, która ustawa jest względniejsza-przewiduje najłagodniejsze konsekwencje. Nie jest dopuszczalne orzekanie częściowo w oparciu o przepisy ustawy obowiązującej poprzednio a częściowo przepisy ustawy nowej. Zgodnie z tym należało zastosować ustawę z przed 1 lipca 2015 roku bo ta umożliwiałaby orzeczenie nawiązki na rzecz osób najbliższych. Ten przepis swoje brzmienie otrzymał przed 18 maja 2015 roku. Dlatego też sąd był zobligowany do zastosowania stanu prawnego istniejącego przed tą datą, wtedy zaś przepis art. 42§3 k.k. używał terminu w odniesieniu do zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych „ na zawsze”.

Zgodzić się należy z trzecim zarzutem wyrażonym w apelacji dotyczącym niewspółmierności orzeczonej kary. Czyn ten zagrożony jest karą od 1 roku do 12 lat pozbawienia wolności. Biorąc pod uwagę stan nietrzeźwości oskarżonego, fakt, że w wypadku zginęły dwie osoby orzeczoną karę należy uznać za zbyt niską. Rację ma skarżący, że motywacja w postaci zamiaru zakupu piwa w promocyjnej cenie i w tym celu prowadzenie samochodu w stanie nietrzeźwości wskazuje na potrzebę wymierzenia surowszej kary i dlatego sąd okręgowy taką karę orzekł. Wymierzając karę łączną sąd zastosował zasadę absorpcji z uwagi na bliski związek czasowy, przedmiotowy i podmiotowy pomiędzy popełnionymi przestępstwami.

Natomiast sąd okręgowy zupełnie nie podziela argumentacji wyrażonej w środku odwoławczym wniesionym przez pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych. Skarżący domagał się orzeczenia nawiązki w miejsce orzeczonego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Stanowisko swoje skarżący argumentował wolą pokrzywdzonych i rozróżnieniem rozstrzygnięcia poprzez zasądzenie na rzecz jednych pokrzywdzonych nawiązki , a na rzecz innych zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Z argumentami tymi zgodzić się nie można. Jak już wcześniej wykazano, odnosząc się do zarzutów poprzedniego środka odwoławczego, orzeczenie nawiązki było niedopuszczalne. Beneficjentem nawiązki może być tylko pokrzywdzony, a pokrzywdzonym w myśl art. 46§2 k.k. jest tylko osoba , o której mowa w art. 49§1 k.p.k. Dlatego też nie powielając argumentacji wyrażonej wcześniej stwierdzić należy, że wyrażony zarzut jest niezasadny. Należy w tym miejscu podnieść, że fakt wypłaty odszkodowania przez ubezpieczyciela nie powoduje konieczności zastosowania dawnego art. 415§5 kpk , albowiem warunkiem zastosowania klauzuli antykumulacyjnej jest tożsamość podmiotowo-przedmiotowa roszczenia , o którym prawomocnie rozstrzygnięto, albo jest przedmiotem postępowania. Kwestia ta została szczegółowo omówiona w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2014 roku w sprawie IV KK 129/14. Z „ prawomocnym orzeczeniem o roszczeniu” mamy do czynienia gdy zachodzi tożsamość podmiotów, a więc między pokrzywdzonymi i oskarżonym.

Odnosnie zarzutu dotyczącego zaliczenia okresu zatrzymania prawa jazdy na poczet orzeczonego środka karnego w sytuacji gdy na poczet kary pozbawienia wolności zaliczono okres tymczasowego aresztowania , co zdaniem skarżącego narusza art. 43§2 a k.k.- to z nim również zgodzić się nie można. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem sąd zalicza oskarżonemu okres zatrzymania prawa jazdy na poczet wymierzonej mu kary zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych także wtedy gdy na poczet orzeczonej kary zaliczono temu oskarżonemu okres tymczasowego aresztowania pokrywający się w całości lub w części z okresem wymienionego zatrzymania. Podlegający zaliczeniu okres zatrzymania liczy się od dnia faktycznego zatrzymania prawa jazdy. Gramatyczna wykładnia art. 43§2a k.k.

wskazuje , bowiem, że przepis ten dotyczy wyłącznie okresu trwania tej kary od uprawomocnienia się wyroku, w związku z czym sformułowanej w nim zasady nie można odnosić do okresu zatrzymania prawa jazdy trwającego do uprawomocnienia się wyroku. Skoro przepis przewiduje obowiązek zaliczenia na poczet orzeczonej kary zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych okresu zatrzymania prawa jazdy to chodzi tu o obowiązek faktycznego pozbawienia sprawcy tego prawa. Taki pogląd wyrażono w Uchwale Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1984 roku w sprawie VI KZP 23/84 opublikowanej OSNKW 1985/5-6/36

W związku z tym, że w pozostałym zakresie sąd nie stwierdził uchybień powodujących konieczność zmiany wyroku z urzędu orzeczono o jego utrzymaniu w pozostałej części.

Na podstawie art. 624§1 k.p.k uznając, że uiszczenie kosztów sądowych byłoby dla oskarżonego jak i oskarżycieli posiłkowych zbyt uciążliwe sąd zwolnił w/w od kosztów za postępowanie odwoławcze.